

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

ЛАТИШ КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 343.98

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ
ОСНОВИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВАНДАЛІЗМУ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор **Шепітько Валерій Юрійович**, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, завідувач кафедри криміналістики, академік Національної академії правових наук України, Заслужений діяч науки і техніки України.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор **Щур Богдан Володимирович**, Львівська комерційна академія, завідувач кафедри кримінального права та кримінального процесу, Заслужений юрист України;

кандидат юридичних наук **Ващук Олеся Петрівна**, Національний університет «Одеська юридична академія», доцент кафедри криміналістики.

Захист відбудеться «13» травня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 70).

Автореферат розіслано «08» квітня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. Ю. Шепітько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформація суспільно-політичних та економічних процесів в Україні створила умови для національної консолідації та реформування наявної правової системи у напрямку європейських стандартів, а також зумовила необхідність активізації наукових досліджень з використанням світового досвіду країн, в яких вже було проведено успішне реформування.

Революційні перетворення призвели як до позитивних, так і до негативних наслідків. Масові заворушення під час подій кінця 2013 р. – початку 2014 р., російська агресія, викривлене трактування історичних подій дали значний поштовх для масового знесення, пошкодження, осквернення пам'ятників, меморіальних дошок та інших пам'ятних символів історії на всій території країни. На тлі цього, відчуваючи свою безкарність, паростки молодіжних субкультур все більше продовжили несанкціоновано використовувати поверхні будинків, громадського транспорту, пам'ятників та інших об'єктів для виміщення агресії, бажання самоствердитися, принизити певну соціальну групу (релігійну, національну, політичну тощо) та з інших причин, шляхом нанесення графіті, малюнків, написів та інших форм порушення верхнього шару поверхні.

Вагомий внесок у розроблення окремих криміналістичних методик здійснили відомі вчені-криміналісти: Т. В. Авер'янова, Ю. П. Аленін, Р. С. Белкін, В. Д. Берназ, О. М. Васильєв, В. І. Галаган, В. К. Гавло, Л. Я. Драпкін, В. А. Журавель, О. Н. Колесниченко, В. П. Колмаков, В. О. Коновалова, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, В. В. Тіщенко, В. Ю. Шепітько, В. М. Шевчук, Б. В. Щур, М. П. Яблоков та ін.

Окремі аспекти вандалізму досліджувалися у працях таких вчених України та зарубіжних країн, як: Д. А. Сафонова, Л. С. Філіппової, Е. Н. Харіної, В. О. Шурухнова, Е. Бейтс, Б. Вебба, П. Вікстрема, А. Гольдштейна, М. Фелсона, Д. Кантера, С. Коена та ін.

Актуальність теми дисертації визначається необхідністю розробки нових підходів до розслідування вандалізму, що зумовлено активною інформаційною глобалізацією внаслідок якої модернізуються способи та обстановка вчинення вандалізму, типовий портрет вандала, а також видозмінюються сліди протиправних діянь. Крім того, на сьогодні відсутні фундаментальні наукові розробки щодо організаційно-тактичних основ розслідування вандалізму у світлі чинного кримінально-процесуального законодавства та досягнень науково-технічного прогресу. Ці обставини дозволяють віднести проблеми, що досліджуються, до актуальних.

Нині існує нагальна потреба у теоретичних розробках щодо формування типової криміналістичної характеристики вандалізму та побудови організаційно-тактичних основ його розслідування відповідно до сучасних тенденцій розвитку науки і практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація

підготовлена відповідно до плану наукових досліджень кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого у межах Цільової комплексної програми «Проблеми криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції» (номер державної реєстрації №0111U000956). Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол №4 від 23.12.2011 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є формування криміналістичної характеристики вандалізму та розроблення організаційно-тактичних основ його розслідування, на підставі узагальнень слідчої та судової практики. Для досягнення цієї мети у дисертації передбачалося вирішення низки наукових завдань:

1) визначити сутність вандалізму через історичну призму, з аналізом зарубіжного правового регулювання, та запропонувати його дефініцію, ознаки, види за певними критеріями;

2) побудувати криміналістичну характеристику вандалізму;

3) встановити криміналістично значущі елементи криміналістичної характеристики вандалізму та охарактеризувати їх відповідно до практики, що склалася;

4) визначити типові слідчі ситуації досудового розслідування вандалізму, на підставі чого розробити систему типових слідчих версій у процесі розслідування вандалізму;

5) запропонувати систему слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування вандалізму та розробити тактику проведення огляду місця події, допиту та обшуку;

6) на підставі даних узагальнення матеріалів кримінальних проваджень та анкетування слідчих визначити проміжні (локальні) тактичні завдання розслідування вандалізму та розробити тактичні операції, які спрямовані на їхнє вирішення;

7) встановити особливості застосування спеціальних знань при розслідуванні вандалізму.

Об'єктом дослідження є закономірності злочинної діяльності щодо вчинення актів вандалізму, а також слідча діяльність, спрямована на розслідування вандалізму.

Предметом дослідження є криміналістична характеристика вандалізму та організаційно-тактичні основи його розслідування.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становлять положення теорії пізнання та концептуальні положення загальної теорії криміналістики. Під час дослідження було застосовано: системно-структурний метод використаний при визначенні системи елементів криміналістичної характеристики, їх взаємозв'язків та залежностей, розробці системи слідчих ситуацій та типових слідчих версій при розслідуванні вандалізму; порівняльний метод – під час дослідження вітчизняного та зарубіжного законодавства; історико-правовий метод сприяв встановленню сутності та розвитку положень змісту

вандалізма; конкретно-соціологічний та статистичний методи застосовувалися під час проведення інтерв'ювання, анкетування та узагальнення матеріалів кримінальних проваджень.

Емпіричну базу дисертації становлять результати узагальнення за розробленими анкетами 100 матеріалів кримінальних проваджень за ст.ст. 178, 179, 194, 241, 243, 252, 277, 292, 294, 296-298, 338, 347, 361, 378, 399, 411 Кримінального кодексу України (далі – КК України), за період з 2009 р. по 2014 р. у Запорізькій, Київській, Львівській, Полтавській, Сумській, Харківській та Херсонській областях; результати анкетування та інтерв'ювання 100 слідчих працівників, співробітників оперативно-розшукових підрозділів Національної поліції України, прокурорів органів прокуратури України в Дніпропетровській, Львівській, Полтавській, Тернопільській та Харківській областях.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає у розробленні типової криміналістичної характеристики вандалізму на основі узагальнення емпіричних даних, аналізу наукових концепцій, вітчизняного та зарубіжного законодавства, а також вироблення практичних рекомендацій з організаційно-тактичних основ розслідування вандалізму. Зокрема, у дисертації:

вперше:

– запропоновано авторське визначення вандалізму як глумління, наруги, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином об'єктам у громадських місцях, у тому числі у громадському транспорті, об'єктам, що становлять виняткову історичну, художню, наукову, культурну, меморіальну, археологічну цінність, шляхом вираження зневаги, цинізму до цінності цих об'єктів;

– виявлено та згруповано ознаки вандалізму: 1) вид деструктивної поведінки; 2) дії вандала спрямовані на те, що для нього не має цінності, але має істотну цінність для інших; 3) ірраціональність поведінки особи злочинця; 4) психологічний механізм заміщення агресії; 5) бажання самоствердитися шляхом приниження у різних формах того, що має цінність для інших, особливо зневажливим способом; 6) нездатність до самореалізації;

– виокремлено класифікацію вандалізму за предметом злочинного посягання (меморіальний, транспортний, звичайний (повсякденний), екологічний) та за способами вчинення (інструментальний, технологічний (електронний), професійний, деструктивний);

– визначено предмет злочинного посягання у вигляді тричленної системи: «регламентований», «особливий» та «публічний» предмет злочинного посягання з встановленням відповідних криміналістично значущих ознак, які є характерними для кожного з видів предмета;

– розкрито спосіб учинення вандалізму як умисні протиправні дії з глумління, наруги, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином предмету

злочинного посягання, які є такими, що ображають громадську моральність та спричиняють матеріальну шкоду, пов'язану з відновленням предмета злочинного посягання;

– диференційовано спосіб учинення вандалізму за такими класифікаційними ознаками: за предметом злочинного посягання, видами вандалізму, тривалістю вчинення, мотивами вчинення, видами використовуваних знарядь, характером локалізації, особою, яка вчинила акт вандалізму, характером учинення вандалізму.

– запропоновано типові інформаційні портрети особи вандала: «Металіст», «Неформал» («Бездумний наслідувач»), «Бомбер», «Віртуальний вандал», «Екстреміст», «Чорний археолог» та визначено їхні криміналістично значущі ознаки;

– встановлено типові слідчі ситуації щодо розслідування вандалізму та програму дій щодо їх вирішення;

– типізовано версії під час розслідування вандалізму за механізмом учинення вандалізму; знаряддям учинення вандалізму; місцезнаходженням вилученого предмета злочинного посягання чи його частин; кількістю осіб, які брали участь у вчиненні акту вандалізму; наявністю/відсутністю рецидиву в особи, що вчинила вандалізм; мотивом учинення вандалізму; місцем можливого перебування злочинця; професійною чи іншою належністю до певної соціальної групи;

– системно розроблено трирівневу концепцію проміжних (локальних) тактичних завдань та запропоновано тактичні операції, спрямовані на їхнє вирішення;

– з'ясовано оптимальний комплекс слідчих (розшукових) дій та типовий комплекс судових експертиз щодо розслідування вандалізму;

– надано типізацію слідчих ситуацій огляду місця події та тактичні прийоми до них;

удосконалено:

– криміналістичну характеристику вандалізму та зміст її структурних елементів;

– наукові підходи до обстановки вчинення вандалізму;

– положення щодо утворення типових слідів вандалізму залежно від локалізації слідів, форми відображення, способу впливу, рівня взаємодії між особою злочинця, предметом злочинного посягання, знаряддям учинення злочину та іншими предметами, які залишилися на місці події;

набули подальшого розвитку:

– підходи до розуміння поняття вандалізму, його історичного походження, розвитку та ознак;

– рекомендації щодо проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування вандалізму;

– положення щодо особливостей застосування спеціальних знань під час розслідування вандалізму.

Практичне значення одержаних результатів відображено у формі конкретних пропозицій та рекомендацій, що можуть бути використані :

- у науково-дослідницькій роботі – як основа для подальшого розроблення криміналістичної методики розслідування вандалізму;
- у практичній діяльності правоохоронних органів – як рекомендації для оптимізації розслідування досліджуваної групи злочинів;
- у законотворчій діяльності – як пропозиції для розроблення нормативно-правових актів;
- у навчальному процесі – як матеріал для підготовки підручників, навчальних посібників з курсу «Криміналістика», а також у навчальному процесі вищих навчальних юридичних закладів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації апробовані на таких конференціях: X (позачерговій) міжнародній науково-практичній конференції «Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика» (м. Ужгород, 2014 р.); міжнародній міжвузівській науково-практичній конференції молодих учених «Традиції і новачі у системі сучасного російського права» (м. Москва, 2013 р.); міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Ломоносов-2012» (м. Санкт-Петербург, 2012 р.); засіданні круглого столу «Іноземна мова і сучасні тенденції науки очима молодих учених» (м. Харків, 2012 р.); міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Ломоносов-2011» (м. Санкт-Петербург, 2011 р.).

Окремі пропозиції автора знайшли своє застосування у розробленому за результатами дисертації проекті Закону України «Про внесення змін до статті 194 КК України (щодо відповідальності за вандалізм)», реєстраційний номер 4220а від 02.07.2014 р., що підтверджується актом впровадження результатів дисертаційного дослідження №79/7 від 24.07.2014 р.)

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації викладені у 12 наукових публікаціях – 7 наукових статтях, які опубліковані у фахових періодичних виданнях з юридичних наук, у тому числі одна – у фаховому юридичному виданні іноземної держави, а також 5 тезах доповідей та наукових повідомлень на науково-практичних конференціях, круглих столах та інших наукових заходах.

Структура дисертації. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінки, з яких основного тексту – 181 сторінки. Робота складається із вступу, трьох розділів, одинадцяти підрозділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (382 найменування).

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, стан її наукової розробки, зв'язок з науковими програмами, планами та темами; визначається мета та завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, його методологічні засади; розкривається наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх апробації.

Розділ 1 «Криміналістична характеристика вандалізму» містить шість підрозділів, які присвячені дослідженню сутності, ознак, видів вандалізму, а також системі елементів криміналістичної характеристики вандалізму.

У **підрозділі 1.1 «Поняття та види вандалізму»** досліджено вітчизняні та зарубіжні підходи до формування поняття вандалізму через призму його історичного походження, правового регулювання у одинадцяти країнах світу, таких як: США (штат Каліфорнія), Нідерланди, Шотландія, Іспанія, Німеччина, Польща, Данія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Російська Федерація, проаналізовано різні мотиваційні концепції вандалізму. Зважаючи на те, що відсутня окрема норма щодо вандалізму у КК України, немає єдності у кваліфікації дій, що підпадають під вандалізм (наприклад, вандалізм щодо пам'ятників різними слідчими кваліфікується за різними статтями КК), звідси – недостатня репрезентативність для узагальнення практики лише за якоюсь однією статтею КК, нами було виокремлено криміналістично значущі ознаки вандалізму, за якими й проходила «фільтрація» за складами злочину. Обрані нами склади злочину відносяться до вандалізму лише у тих випадках, коли мають місце запропоновані криміналістичні ознаки вандалізму, серед яких: 1) вид деструктивної поведінки; 2) дії вандала спрямовуються на те, що для нього не має цінності, але має істотну цінність для інших; 3) ірраціональність (від лат. *irrationalis* – нерозумність, нелогічність) поведінки особи злочинця, яка має об'єктивне вираження, тобто лише для суспільства дії особи вандала є безглуздими. Водночас суб'єктивний зміст, тобто ставлення особи злочинця-вандала до вчинюваного ним діяння може мати різні мотиви; 4) несвідомий потяг до агресії, що стримується вихованням і трансформується у більш-менш прийнятні форми (за З. Фрейдом – сублимація). При цьому у підґрунті вандалізму має місце психологічний механізм заміщення агресії, за якого агресія спрямовується не проти джерела стресу, а на інший об'єкт, впливаючи на який особа виміщує свій гнів; 5) бажання самоствердитися шляхом приниження у різних формах того, що має цінність для інших, особливо зневажливим способом; 6) нездатність до самореалізації, що призвела до активного цинічного протесту проти суспільства.

Під вандалізмом розуміємо глумління, наругу, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином об'єктам у громадських місцях, у тому числі у громадському транспорті, об'єктам, що становлять виняткову історичну, художню, наукову, культурну, меморіальну, археологічну цінність, шляхом вираження зневаги, цинізму до цінності цих об'єктів. Вважаємо, що вандалізм може бути класифікований на види за предметом

злочинного посягання (І група): меморіальний, транспортний, звичайний (повсякденний), екологічний та за способом вчинення (ІІ група): інструментальний, технологічний (віртуальний, інформаційний, електронний), професійний, деструктивний.

У **підрозділі 1.2 «Предмет злочинного посягання»** розглянуто у вигляді тричленної системи з визначенням відповідних ознак, які є характерними для кожного з видів предмета: «регламентований» предмет вандалізму з прямо передбаченим законодавством спеціальним статусом (об'єкти археологічної та культурної спадщини), «особливий» (релігійні споруди, культові будинки, релігійні святині, об'єкти археологічної та культурної спадщини, що не занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток, державні символи (Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України), майно працівника правоохоронного органу, майно судді, народного засідателя та присяжного, захисника або представника особи, військового майна, братські могили, могили, предмети, які знаходяться над могилою); «публічний» предмет злочинного посягання не становить культурної, історичної чи археологічної цінності, але має матеріальну вартість, перебуває у власності певного суб'єкта, знаходиться у громадському місці (єдина транспортна система, у тому числі кузов громадського транспорту та предмети, що знаходяться у ньому (сидіння, поручні, вікна), ліфти, будівлі, приватні автомобілі, які знаходяться у громадських місцях).

У **підрозділі 1.3 «Способи вчинення вандалізму»** здійснено спроби визначити механізми вчинення вандалізму, а також виявити та систематизувати його способи. Спосіб учинення вандалізму – умисні протиправні дії з глумління, наруги, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином предмету злочинного посягання, які є такими, що ображають громадську моральність та спричиняють матеріальну шкоду, пов'язану з відновленням предмета злочинного посягання. Виражається вандалізм у двох формах: наруга (у вигляді осквернення та глумління) та заподіяння шкоди (шляхом знищення, зруйнування, зіпсування). Способи вчинення вандалізму можна диференціювати за такими класифікаційними ознаками: за предметом злочинного посягання, за видами вандалізму, за тривалістю вчинення, за мотивами вчинення, за видами використовуваних знарядь, за характером локалізації, за особою, яка вчинила акт вандалізму, за характером учинення вандалізму. Вандалізм належить саме до тієї групи злочинів, які не завжди мають повну структуру. Так, лише у 9% кримінальних проваджень з проаналізованих нами, вандалізм учинявся з попереднім підготуванням та мав на меті приховування події чи слідів. Тобто вандал не завжди здійснює ретельний відбір предмета свого злочинного посягання, а обирає найперше, що «впаде до ока», «підпаде під руку». Це зумовлено тим, що у підґрунті вандалізму лежить психологічний механізм заміщення агресії, за якого агресія спрямовується не проти джерела стресу, а на інший об'єкт, впливаючи на який особа виміщає свій гнів. Тому злочинець може не здійснювати ретельного готування до акту

вандалізму, підшукувати співучасників. Умисел на вчинення вандалізму виникає раптово, як результат агресії та бажання негайно її вимістити на предметі посягання. Дії вандала носять публічно-демонстраційний характер, тобто спрямовані на те, щоб привернути увагу до результатів своїх злочинних дій. Зважаючи на це, вандалізм може не мати на меті подальшого приховування події чи слідів злочину.

У підрозділі 1.4 «Обстановка, місце та час учинення вандалізму» обґрунтовано такі криміналістично значущі ознаки обстановки вчинення вандалізму: 1) безлад та недотримання людьми прийнятих правил поведінки, масові заворушення, безкарність (наприклад, саме під час масових заворушень, мітингів, зібрань з грудня 2013 р. та по вересень 2014 р. руйнувалися, псувалися, осквернювалися пам'ятники вождям комуністичного режиму, діячам «УПА», українським націоналістам та іншим особам, який продовжується й по цей час з огляду на безкарність винних осіб); науковим підґрунтям означеного також слугує «Теорія розбитих вікон», авторами якої є Джеймс Вілсон і Джордж Келлінг; 2) відсутність належного контролю та охорони предмета злочинного посягання (так, за пам'ятниками, крім тих, що знаходяться у безпосередній близькості до іншого об'єкта охорони, наприклад, суду, не ведеться ні відеоспостереження, ні встановлено охорони; на кладовищах така охорона є, але охороняються ділянки, що прилягають до пункту пропуску та охорони), зазначену тезу також підтверджує наукова концепція «routine activity theory», розробниками якої є Маркус Фелсон та Лоренс Коен; 3) місця, що є тимчасово недоступними до зовнішнього спостереження під час безпосереднього вчинення протиправних дій, але наслідки цих дій мають бути відкритими для споглядання широкого загалу (мова йде про відсутність або слабке освітлення місця вчинення вандалізму, відсутність людей через певні обставини, зокрема у нічний та ранній час), підтвердженням вказаного слугує принцип «економіки громадської уваги», як назвав його Брігенти. Логіка обрання місця вчинення злочину також опосередковується принципами «економіки громадської уваги», відповідно до яких безпосереднє вчинення акту вандалізму має відбуватися «поза очі» громадян, але наслідки цих протиправних дій є доступними для споглядання широкого загалу; 4) економічно нерозвинені, бідні райони із слабким «колективним ресурсом», де громадяни не здатні об'єднуватися для вирішення конфліктних ситуацій і запобігання вчиненню правопорушень («Теорія градієнту» була запропонована Кліфордом Шовом та Генрі Маккеєм, яка пізніше була допрацьована Робертом Семпсоном).

Вандалізм має тенденцію до вчинення у вихідні дні зранку (04.00-11.00) та нічний час доби (23.00-02.00). Кількість випадків вандалізму збільшується під час проведення публічних заходів, мітингів, демонстрацій, фестивалів, ярмарок.

У **підрозділі 1.5 «Особа злочинця»** на основі узагальнення практики та наукових джерел виділено основні криміналістично значущі ознаки, що характеризують особу вандала, та запроновано його типові інформаційні портрети.

Визначено ознаки особи вандала, що відображають спосіб учинення вандалізму, її соціально-психологічний портрет. До найбільш типових ознак особи злочинця-вандала можуть бути віднесені: 1) демографічні; 2) професійно-освітні; 3) сфера зайнятості; 4) схильність до вчинення злочинів (наявність судимостей); 5) психічний стан. За результатами узагальнення кримінальних проваджень встановлено, що: а) серед осіб, засуджених за вчинення вандалізму, частка чоловіків становить 92%; жінок – 8%; б) вік злочинців характеризується такими показниками: 21-30 років – 42%, 31-45 років – 38%, 14-18 років – 17%, старше 45 років – 3%; в) у 24% кримінальних проваджень вандалізм учинявся раніше засудженими за злочини, пов'язані з корисливими мотивами та на ґрунті ідеологічної приналежності; г) у 25% кримінальних проваджень у момент учинення злочину вандал знаходився у стані алкогольного сп'яніння; г) низький рівень освіти: з середньою освітою – 82% осіб; із середньою спеціальною – 6%; з незакінченою вищою – 8%; вищою – 4%; д) найбільш типовою є відсутність певного роду занять, джерела доходів мають непостійний характер: 59 % – безробітні, 25% – особи, які працюють, 16% – навчаються в школах, професійно-технічних училищах, вищих навчальних закладах; е) вандалізм учиняється зазвичай у групі із двох осіб (52%), одноособово (37%) та більше трьох осіб (11%); вандали об'єднуються у групи більше трьох осіб при наявності спільних ідеологічних настанов з метою поширення своїх поглядів невербальним шляхом.

На підставі типових ознак особи злочинця зроблено спробу щодо формування таких інформаційних портретів, як: «Металіст», «Неформал» («Бездумний наслідувач»), «Бомбер», «Віртуальний вандал», «Екстреміст», «Чорний археолог».

У **підрозділі 1.6 «Типові сліди вандалізму»** виділено такі класифікаційні групи типових слідів залежно від: 1) локалізації слідів, тобто за їхнім місцезростаюванням; 2) форми відображення; 3) способу впливу; 4) рівня взаємодії між особою злочинця, предметом злочинного посягання, знаряддям учинення злочину та іншими предметами, які залишилися на місці події.

Розділ 2 «Організація і планування розслідування вандалізму» містить два підрозділи, які присвячено типовим слідчим ситуаціям вандалізму та програмі дій щодо їх вирішення, а також побудові слідчих версій при розслідуванні вандалізму.

У **підрозділі 2.1 «Типові слідчі ситуації вандалізму та програма дій по їх вирішенню»** встановлено слідчі ситуації та запроновано оптимальний комплекс слідчих (розшукових) та інших дій щодо розслідування вандалізму. Під час дослідження використано ситуаційне моделювання до розслідування цієї категорії злочинів. Аналіз слідчої практики розслідування актів вандалізму

дозволяє виділити такі типові слідчі ситуації: 1) предмет злочинного посягання пошкоджено або осквернено, але залишено на місці події, встановлено особу, що вчинила злочин, і вона визнає свою причетність – 21%; 2) є заява від третіх осіб (очевидців або жителів району (сусідів), які під час учинення злочину, перебували на місці події або у громадському місці, транспорті), особа вчинила акт вандалізму та зникла, залишивши сліди злочину, про цю особу є певна інформація за ознаками зовнішності, є очевидці злочину, виявлено предмет злочинного посягання – у 28% кримінальних проваджень; 3) встановлено факт учинення акту вандалізму, відсутня будь-яка інформація щодо злочинця; очевидці злочину також відсутні; дані про особу, що вчинила злочин, та про предмет злочинного посягання отримані під час розслідування інших злочинів – у 14% кримінальних проваджень; 4) є дані про вчинений акт вандалізму, предмет злочинного посягання був викрадений та не виявлений, особу, що вчинила злочин, не встановлено – 19%; 5) є дані про вчинений акт вандалізму, про обстановку вчинення злочину (масові заворушення, беспорядки, мітинги), про те, що злочин було вчинено групою осіб, але відомості щодо цих осіб відсутні – у 18% кримінальних проваджень.

У підрозділі 2.2 «Побудова слідчих версій під час розслідування вандалізму» на підставі аналізу матеріалів кримінальних проваджень, результатів анкетування та інтерв'ювання працівників правоохоронних органів і наукових джерел встановлено систему типових версій під час розслідування вандалізму. Так, версії типізовано за механізмом учинення вандалізму; знаряддям учинення вандалізму; місцезнаходженням вилученого предмета злочинного посягання чи його частин; кількістю осіб, які брали участь у вчиненні акту вандалізму; наявністю/відсутністю рецидиву в особи, що вчинила вандалізм; мотивом учинення вандалізму, тобто за характером прояву зневаги до предмета злочинного посягання, того, що він символізує; місцем можливого перебування злочинця; професійною чи іншою належністю до певної соціальної групи.

Розділ 3 «Особливості проведення слідчих (розшукових) дій і тактичних операцій під час розслідування вандалізму» складається з трьох підрозділів, в яких розглядаються тактичні основи розслідування вандалізму.

У підрозділі 3.1 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій» запроновано оптимальний комплекс слідчих (розшукових) дій та визначено специфіку проведення окремих з них, а саме: огляду місця події, допиту та обшуку. Результати анкетування та інтерв'ювання слідчих правоохоронних органів свідчать про те, що найбільш ефективними при розслідуванні вандалізму є такі слідчі (розшукові) дії: огляд місцевості, приміщень та речей (95% опитаних); пред'явлення особи або речей для впізнання (25% опитаних); допит підозрюваного, потерпілого, свідка (98% опитаних); одночасний допит (42% опитаних); обшук приміщень (15% опитаних); слідчий експеримент (88%); зняття інформації з

електронних інформаційних систем (15%); установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (21%). Узагальнення кримінальних проваджень про вандалізм демонструє, що такі слідчі (розшукові) дії були проведені при розслідуванні вандалізму: огляд місцевості (100% випадків), приміщень (72%) та предметів, речей (95%); допит підозрюваного, потерпілого, свідка (100%); одночасний допит (37%); обшук приміщень (14%); слідчий експеримент (81%); залучення експерта (25%). З огляду на певні особливості, що мають місце при розслідуванні вандалізму, під час проведення огляду, допиту та обшуку, запроновано тактику провадження саме цих дій, а також розглянуто деякі особливості провадження зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та електронних телекомунікаційних систем, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу. Отже, при розслідуванні вандалізму має місце така система слідчих (розшукових) дій, у тому числі негласних: огляд місцевості, приміщення, речей; пред'явлення для впізнання; допит підозрюваного, потерпілого, свідка, одночасний допит; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; обшук приміщення та особи; слідчий експеримент; залучення спеціаліста та експерта; аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

У **підрозділі 3.2 «Тактичні операції під час розслідування вандалізму»** розроблено три рівні проміжних (локальних) тактичних завдань та запроновано чотирнадцять тактичних операцій, спрямованих на їхнє вирішення. За результатами анкетування слідчих встановлено, що як тактичні операції при розслідуванні вандалізму найчастіше використовуються: «Механізм вчинення вандалізму» – 47%, «Обстановка вчинення вандалізму» – 19%, «Знаряддя вандалізму» («Псевдопрофесіонал-вандал») – 28%, «Груповий характер вандалізму» – 14%, «Пам'ятник» – 24%, «Мотивація вандалізму» («Радикал») – 12%, «Зв'язок вандалізму з іншими злочинами» – 33%, «Розмір спричиненої шкоди» – 39%, «Затримання особи злочинця (вандала) «на гарячому» або при контрольованій реалізації предмета злочинного посягання» – 87%, «Пошук злочинця за прикметами та іншими даними» – 92%, «Розшук предмета злочинного посягання» – 68%, «Пошук знарядь вчинення вандалізму» – 38%, «Особа потерпілого» – 21%, «Очевидець» – 33%. Наповненість кожної з тактичних операцій буде залежити від конкретної слідчої ситуації.

У **підрозділі 3.3 «Застосування спеціальних знань під час розслідування вандалізму»** запроновано такі форми застосування спеціальних знань: 1) залучення спеціаліста до провадження слідчих (розшукових) дій: за процесуальною дією (при огляді місця події, при освідуванні, при допиті, при пред'явленні для впізнання, при слідчому експерименті, при обшуку); за професійною належністю (спеціалісти окремих видів досліджень (мистецтвознавець, релігієзнавець, архітектор, археолог), педагог, психолог, лікар,

перекладач, сурдоперекладач); за формою надання (очна, заочна); 2) залучення спеціаліста до провадження негласних слідчих (розшукових) дій (ст. 261, ст. 262, ст. 266 КПК); 3) проведення експертиз: лаків, фарб, покриттів, скла, волокон, фотопортретна, відеозвукозапису, судово-почеркознавча, судово-трасологічна, судово-лінгвістична, судово-мистецтвознавча, судово-товарознавча, судово-грунтознавча, судово-психологічна, судово-психіатрична, судово-біологічна, судово-вибухотехнічна; комплексні (трасолого-матеріалознавча, техніко-лінгвістичне дослідження відеофонограми та усного мовлення, психолінгвістична, психолого-психіатрична). Визначено особливості їхнього проведення під час розслідування вандалізму.

ВИСНОВКИ

У дисертації викладено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у розробці типової криміналістичної характеристики вандалізму та організаційно-тактичних основ його розслідування на підставі синтезу наукових та практичних положень. Головними теоретичними і прикладними результатами роботи є такі висновки:

1. Визначено ознаки вандалізму: 1) вид деструктивної поведінки; 2) дії вандала спрямовуються на те, що для нього не має цінності, але має істотну цінність для інших; 3) ірраціональність поведінки особи злочинця, яка має об'єктивне вираження, у той самий час суб'єктивний зміст може мати різні мотиви; 4) несвідомий потяг до агресії, за якого агресія спрямовується не проти джерела стресу, а на інший об'єкт, впливаючи на який особа виміщує свій гнів; 5) бажання самоствердитися шляхом приниження у різних формах того, що має цінність для інших, особливо зневажливим способом; 6) нездатність до самореалізації, що призвела до активного цинічного протесту проти суспільства. Встановлено, що під вандалізмом розуміємо глумління, наругу, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином об'єктам у громадських місцях, у тому числі у громадському транспорті, об'єктам, що становлять виняткову історичну, художню, наукову, культурну, меморіальну, археологічну цінність, шляхом вираження зневаги, цинізму до цінності цих об'єктів. Вважаємо, що вандалізм може бути класифікований на види за предметом злочинного посягання: меморіальний, транспортний, звичайний (повсякденний), екологічний та за способом учинення: інструментальний, технологічний (віртуальний, інформаційний, електронний), професійний, деструктивний.

2. Предмет злочинного посягання розглянуто у вигляді тричленної системи з визначенням відповідних ознак, які є характерними для кожного з видів предмета: «регламентований» предмет вандалізму з прямо передбаченим законодавством спеціальним статусом (об'єкти археологічної та культурної спадщини), «особливий» (релігійні споруди, культові будинки, релігійні святині, об'єкти археологічної та культурної спадщини, що не

занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток, державні символи (Державний Прапор України, Державний Герб України, Державний Гімн України), майно працівника правоохоронного органу, майно судді, народного засідателя та присяжного, захисника або представника особи, військового майна, братські могили, могили, предмети, які знаходяться над могилою); «публічний» предмет злочинного посягання не становить культурної, історичної чи археологічної цінності, але має матеріальну вартість, перебуває у власності певного суб'єкта, знаходиться у громадському місці (єдина транспортна система, у тому числі кузов громадського транспорту та предмети, що знаходяться у ньому (сидіння, поручні, вікна), ліфти, будівлі, приватні автомобілі, які знаходяться у громадських місцях).

3. Спосіб учинення вандалізму – умисні протиправні дії з глумління, наруги, знищення, зруйнування, зіпсування або заподіяння шкоди іншим чином предмету злочинного посягання, які є такими, що ображають громадську моральність та спричиняють матеріальну шкоду, пов'язану з відновленням предмета злочинного посягання. Виражається вандалізм у двох формах: наруга (у вигляді осквернення та глумління) та заподіяння шкоди (шляхом знищення, зруйнування, зіпсуття). Способи вчинення вандалізму можна диференціювати за такими класифікаційними ознаками: за предметом злочинного посягання, за видами вандалізму, за тривалістю вчинення, за мотивами вчинення, за видами використовуваних знарядь, за характером локалізації, за особою, яка вчинила акт вандалізму, за характером учинення вандалізму.

4. Обґрунтовано такі криміналістично значущі ознаки обстановки вчинення вандалізму: 1) безлад та недотримання людьми прийнятих правил поведінки, масові заворушення, безкарність; 2) відсутність належного контролю та охорони предмета злочинного посягання; 3) місця, що є тимчасово недоступними до зовнішнього спостереження під час безпосереднього вчинення протиправних дій, але наслідки цих дій мають бути відкритими для споглядання широкого загалу; 4) економічно нерозвинені, бідні райони із слабким «колективним ресурсом», де громадяни не здатні об'єднуватися для вирішення конфліктних ситуацій і запобігання вчиненню правопорушень.

5. На основі узагальнення практики та наукових джерел виділено криміналістично значущі ознаки, що характеризують особу вандала, та запроновано його типові інформаційні портрети такі, як «Металіст», «Неформал» («Бездумний наслідувач»), «Бомбер», «Віртуальний вандал», «Екстреміст», «Чорний археолог».

6. Визначено такі класифікаційні групи типових слідів залежно від: 1) локалізації слідів, тобто за їхнім місцерозташуванням; 2) форми відображення; 3) способу впливу; 4) рівня взаємодії між особою злочинця, предметом злочинного посягання, знаряддям учинення злочину та іншими предметами, які залишилися на місці події.

7. Типізовано слідчі ситуації, які мають місце під час розслідування вандалізму на такі: 1) предмет злочинного посягання пошкоджений або осквернений, але залишений на місці події, встановлено особу, що вчинила злочин, і вона визнає свою причетність; 2) є заява від третіх осіб (очевидців або жителів району (сусідів), які під час учинення злочину перебували на місці події або у громадському місці, транспорті), особа вчинила акт вандалізму та зникла, залишивши сліди злочину, про цю особу є певна інформація за ознаками зовнішності, є очевидці злочину, виявлено предмет злочинного посягання; 3) встановлено факт учинення акту вандалізму, відсутня будь-яка інформація щодо злочинця; очевидці злочину також відсутні; дані про особу, що вчинила злочин, та про предмет злочинного посягання отримані під час розслідування інших злочинів; 4) є дані про вчинений акт вандалізму, предмет злочинного посягання був викрадений та не виявлений, особу, що вчинила злочин, не встановлено; 5) є дані про вчинений акт вандалізму, про обстановку вчинення злочину (масові заворушення, беспорядки, мітинги), про те, що злочин був учинений групою осіб, але відомості щодо цих осіб відсутні.

8. Розроблено систему типових версій (за механізмом учинення вандалізму; знаряддям учинення вандалізму; місцезнаходженням вилученого предмета злочинного посягання чи його частин; кількістю осіб, які брали участь у вчиненні акта вандалізму; наявністю/відсутністю рецидиву в особі, що вчинила вандалізм; мотивом учинення вандалізму; місцем можливого перебування злочинця; професійною чи іншою приналежністю до певної соціальної групи).

9. Сформовано оптимальний комплекс слідчих (розшукових) дій під час розслідування вандалізму: огляд місцевості, приміщення, речей; пред'явлення для впізнання; допит підозрюваного, потерпілого, свідка, одночасний допит; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; обшук приміщення та особи; слідчий експеримент; залучення спеціаліста та експерта; аудіо-, відеоконтроль особи; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу.

10. Розроблено три рівні проміжних (локальних) тактичних завдань та запропоновано тактичні операції, спрямовані на їхнє вирішення, серед яких: «Механізм учинення вандалізму», «Обстановка вчинення вандалізму», «Знаряддя вандалізму» («Псевдопрофесіонал-вандал»), «Груповий характер вандалізму», «Пам'ятник», «Мотивація вандалізму» («Радикал»), «Зв'язок вандалізму з іншими злочинами», «Розмір спричиненої шкоди», «Затримання особи злочинця (вандала) «на гарячому» або при контрольованій реалізації предмета злочинного посягання», «Пошук злочинця за прикметами та іншими даними», «Розшук предмета злочинного посягання», «Пошук знарядь учинення вандалізму», «Особа потерпілого», «Очевидець».

11. Запропоновано форми застосування спеціальних знань під час розслідування вандалізму, визначено особливості їхнього використання та сформульовано переліки типових питань, що можуть бути поставлені на вирішення окремих судових експертиз.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Латиш К. В. Вандалізм: предмет і способи його вчинення / К. В. Латиш // Проблеми законності. – 2013. – Випуск 123. – С. 323-331.
2. Латиш К. В. Дискусійні питання щодо визначення способів учинення вандалізму [Електронний ресурс] / К. В. Латиш // Теорія і практика правознавства: електр. наук. фах. вид. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/Латиш-.pdf>. – Заголовок з екрана.
3. Латыш Е. В. Обстановка совершения вандализма как элемент криминалистической характеристики преступления / Е. В. Латыш // «Leges et Vita». – 2014. – №4. – С. 38-44.
4. Латиш К. В. Проблеми побудови системи типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування вандалізму / К. В. Латиш // Юридичний вісник. – 2014. – №4. – С. 347-351.
5. Латиш К. В. Типові слідчі версії при розслідуванні вандалізму / К. В. Латиш // Юридичний вісник. – №6. – 2014. – С. 369-374.
6. Латиш К. В. Слідчий огляд під час розслідування вандалізму / К. В. Латиш // Науковий вісник Херсонського Державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – Випуск 4. – Том 2. – С. 223-228.
7. Латиш К. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики вандалізму / К. В. Латиш // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Юридичні науки». – Вип. 33. – 2015. – Том 2. – С. 157-160.
8. Латыш Е. В. Политические граффити как акты вандализма: некоторые проблемы расследования [Электронный ресурс] / Е. В. Латыш // «ЛОМОНОСОВ-2011»: материалы международного молодежного научного форума / Отв. ред. А. И. Андреев, А. В. Андриянов, Е. А. Антипов, М. В. Чистякова. – М.: МАКС Пресс, 2011. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM).
9. Латыш Е. В. Фиктивная реставрация памятников истории и культуры как акт вандализма [Электронный ресурс] / Е. В. Латыш // «ЛОМОНОСОВ-2012»: материалы международного молодежного научного форума / Отв. ред. А.И. Андреев, А.В. Андриянов, Е.А. Антипов, М.В. Чистякова. – М.: МАКС Пресс, 2012. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM).

10. Latysh K. V. Fictitious reconstruction of monument as act of vandalism / K. V. Latysh // Проблеми розвитку юридичної науки у дослідженнях молодих учених: зб. тез доп. та наук. повідомл. учасників всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених та здобувачів. – 5 квітня 2012 р. / За заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків: Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2012. – С. 58-61.

11. Латыш Е. В. Понятие и виды кибер-вандализма / Е. В. Латыш // Традиции и новации в системе современного российского права: сборник тезисов международной межвузовской научно-практической конференции молодых ученых. – М., 2013. – С. 529-530.

12. Латиш К. В. Проблеми побудови криміналістичної характеристики вандалізму / К. В. Латиш // Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика: зб. наук. пр. у 2-х т. – Х.: Видавнича агенція «Апостіль», 2014. – Т. 1. – С. 397-405.

АНОТАЦІЯ

Латиш К. В. Криміналістична характеристика та організаційно-тактичні основи розслідування вандалізму. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України. – Харків, 2016.

Дисертація присвячена розробці криміналістичної характеристики вандалізму та визначенню особливостей його розслідування. Виокремлено ознаки вандалізму та надано визначення його поняттю. Здійснено класифікацію вандалізму. Проаналізовано структуру криміналістичної характеристики вандалізму. Здійснено типізацію слідчих ситуації у процесі розслідування вандалізму. Розроблено систему типових версій. З'ясовано оптимальний комплекс слідчих (розшукових) дій та запропоновано тактику проведення огляду місця події, допиту та обшуку. Визначено можливості у застосуванні спеціальних знань при розслідуванні вандалізму. Розроблено три рівні проміжних (локальних) тактичних завдань та запропоновано тактичні операції, спрямовані на їх вирішення.

Ключові слова: вандалізм, графіті, об'єкти археологічної та культурної спадщини, релігійні споруди, криміналістична характеристика злочинів, типові версії, типові слідчі ситуації, тактичні операції.

АННОТАЦІЯ

Латыш Е. В. Криминалистическая характеристика и организационно-тактические основы расследования вандализма. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Министерство образования и науки Украины. – Харьков, 2016.

Диссертация посвящена разработке криминалистической характеристике вандализма и определению особенностей его расследования. Выделены признаки вандализма и дано авторское определение его понятию как глумления, надругательства, уничтожения, разрушения, повреждения или причинения ущерба иным образом объектам в общественных местах, в том числе в общественном транспорте, объектам, которые представляют исключительную историческую, художественную, научную, культурную, мемориальную, археологическую ценность, путем выражения пренебрежения, цинизма к ценности этих объектов. Осуществлена классификация вандализма по предмету преступного посягательства (мемориальный, транспортный, обычный (повседневный), экологический) и по способу совершения (инструментальный, технологический (виртуальный, информационный, электронный), профессиональный, деструктивный). Проанализирована структура криминалистической характеристики вандализма, которая включает в себя такие элементы: предмет преступного посягательства, способы совершения, обстановку, место и время преступления, личность вандала, типичные следы. На основе обобщения следственной практики и научных источников, выделены основные криминалистически значимые признаки, характеризующие личность вандала, и предложены его типичные информационные портреты: «Металлист», «Неформал» («Бездумный подражатель»), «Бомбер», «Виртуальный вандал», «Экстремист», «Черный археолог».

Осуществлена типизация следственных ситуаций в процессе расследования вандализма на такие: 1) предмет преступного посягательства поврежден или осквернен, но оставлен на месте происшествия, установлено лицо, совершившее преступление, и оно признает свою причастность; 2) есть заявление от третьих лиц (очевидцев или жителей района (соседей), которые во время совершения преступления находились на месте происшествия или в общественном месте, транспорте), лицо совершило акт вандализма и исчезло, оставив следы преступления, об этом лице есть определенная информация по признакам внешности, есть очевидцы преступления, обнаружен предмет преступного посягательства; 3) установлен факт совершения акта вандализма, отсутствует какая-либо информация о преступнике, очевидцы преступления также отсутствуют, данные о лице, совершившем преступление, и о предмете преступного посягательства получены при расследовании других преступлений; 4) имеются данные о совершении акта вандализма, предмет преступного посягательства был похищен и не выявлен, лицо, совершившее преступление, не установлено; 5) имеются данные о совершении акта вандализма, об обстановке совершения преступления (массовые

беспорядки, митинги), о том, что преступление было совершено группой лиц, но сведения в отношении этих лиц отсутствуют.

Разработана система типовых следственных версий. Так, классифицированы типовые следственные версии по механизму совершения вандализма; орудиям совершения вандализма; местонахождению изъятого предмета преступного посягательства или его частей; количеству лиц, участвовавших в совершении акта вандализма; наличию/отсутствию рецидива у лица, совершившего вандализм; мотиву совершения вандализма; месту возможного пребывания преступника; профессиональной или иной принадлежности к определенной социальной группе.

Результатом исследования является разработка оптимального комплекса следственных (розыскных) действий. Определена специфика проведения отдельных следственных (розыскных) действий в процессе расследования вандализма, в том числе предложены типичные следственные ситуации осмотра и тактические приемы к ним.

Разработаны три уровня промежуточных (локальных) тактических задач и предложены тактические операции, направленные на их разрешение, среди которых: «Механизм совершения вандализма», «Обстановка совершения вандализма», «Орудия совершения вандализма» («Псевдопрофессионал-вандал»), «Групповой характер вандализма», «Памятник», «Мотивация вандализма» («Радикал»), «Связь вандализма с другими преступлениями», «Размер причинённого ущерба», «Задержание лица преступника (вандала) «на горячем» или при контролируемой реализации предмета преступного посягательства», «Поиск преступника по приметам или другим данным», «Поиск предмета преступного посягательства», «Поиск орудий совершения вандализма», «Лицо потерпевшего», «Очевидец». Также определено содержание этих тактических операций.

Установлены формы использования специальных знаний следователем (прокурором) при расследовании вандализма, а также определены особенности проведения судебных экспертиз.

Ключевые слова: вандализм, граффити, объекты археологического и культурного наследия, религиозные сооружения, криминалистическая характеристика преступлений, типичные версии, типичные следственные ситуации, тактические операции.

SUMMARY

K. V. Latysh. Criminalistic characteristics and organizational and tactical principles of the investigation of vandalism. – On the rights of manuscript.

The dissertation for obtaining the scientific degree Candidate of Legal Sciences on speciality 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; judicial expertise; operational Search Activity. – The Yaroslav Mudryi National Law University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2016.

The dissertation is dedicated to developing the criminalistic characteristics of vandalism and defining the peculiarities of its investigation. The features of vandalism were singled out, the notion of vandalism was defined, the classification of vandalism was proposed, and the structure of the criminalistic characteristics of vandalism was analyzed. Furthermore, the investigative situations during the investigation of vandalism were typified. The system of the typical investigative versions was developed. The optimal set of investigative actions, the tactics of scene awareness, examination (interrogation) and search were proposed. Certain possibilities of the application of special knowledge during the investigation of vandalism were singled out. Three intermediary levels (local) of tactical tasks and tactical operations, aimed at their solution, were elaborated.

Keywords: vandalism, graffiti, archaeological sites and cultural heritage, religious buildings, criminalistic characteristics of crimes, typical versions, typical investigative situations, tactical operations.

Відповідальний за випуск
кандидат юридичних наук, доцент О. Л. Мусієнко

Підписано до друку 30.03.2016 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Віддруковано на різнографі.

Ум. друк. арк. 0,7. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 1454

Друкарня
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77